

V období rané výchovy mláďat zásobuje rodinu potravou vlk-otec

VLČÍ cesta

„S velkým zájmem jsem pozoroval, jak ramenem převrátil první vlče a svrhl je po svahu dolů k doupěti. Když se vypořádal s prvním, našel druhé vlče lehce po tlustém zadečku, a pak odvedl všechna ta mláďata zpět na místo, jež sloužilo, jak jsem později poznal, za hřiště. Nechci do vlčí tlamy vkládat lidská slova, ale jsem si jist, že se jim nabídl: „Jestli se, haranti, chcete vydovářet, jsem vám k službám!“ A byl. Celou hodinu si hrál s vlčaty tak nadšeně, jako by sám byl ještě mládě. Hráli si na leccos, ale některé hry byly zvláště dobře rozeznatelné. Oblíbili si hru na babu, a Albert byl pořád baba. Vyskakoval, převaloval se a proléтал mezi vlčaty, aniž vyběhl z hřiště, a současně mláďata tak prohnal, že se nakonec vzdala.“

Farley Mowat: Nedělejte poplach

Přírodní národy si již v dávné minulosti povšimli, že vlci jsou pečliví a starostliví rodiče, kteří výchově svých mláďat věnují veškerou možnou péči. Zopakujme si některá fakta, která jsme již sice v našem seriálu uvedli, ale která jsou pro tuto kapitolu důležitá...

Vlci dosahují pohlavní zralosti mnohem později než jejich domestikovaní pobratimové - psi (vlčice jsou schopny rozmnožování ve dvou, vlci ve třech letech). Ve smečce se rozmnožuje pouze vedoucí - alfa pár, který má výsadní postavení a stojí v hierarchii smečky nejvýše. Doba říje (myslivci ji nazývají kaňkování) spadá v Evropě do ledna (kdy se páří starší jedinci) a února (mladší), zatímco například v Arktidě do měsíce března. (Vlčí námluvy by vydaly na samostatnou kapitolu; jsou zcela odlišné od „psí přimočarosti“. Lois Crislerová v knize V arktických pustinách uvádí: „Vlci jsou k sobě obráceni tváří dokonce i při námluvách. Vlk zaujímá při námlouvání opačné postavení než pes, který se při námluvách staví zadkem - věčně a účelově. Vlčí námluvy trvají dlouho, několik měsíců před vlastním pářením. Vlci se líbají „francouzským způsobem“, uvnitř tlamy, jako to kdysi dělali svým rodičům. Je možné, že právě jejich zaujímání postavení tváří v tvář vede k tomu, že tak citlivě pozorují jeden druhého, že mají tak silný společenský smysl... Fakt, že zaujímají v zásadě tohle postavení tváří v tvář, je možná u vlků příčinou, že dokážou být tak veselí a družní.“) Doba březosti trvá 61 až 63 dnů. Vlčice si připravuje noru respektive brlohu, který vyhrabává pod kořeny stromů, pod vývraty nebo v hustém porostu. V Arktidě často vlci používají liščích nor, které si upravují pro své potřeby, nebo si brlohy vyhrabávají v eskerech (písčítých březích vyschlých řek). Vchod do brlohu má průměr přibližně půl metru. Chodba vede do prostoru velkého asi 80 x 160 centimetrů, kde vlčice vrhne tři až deset vlčat. V Evropě se vlčata rodí v březnu a dubnu, jsou slepá (oči se jim otevírají po deseti až dvanácti dnech) a váží třicet až padesát dekagramů. (Vlčí nory mohou být různě dlouhé; raritou určitě byla nora v zoologické zahradě v Brně: vedla z vlčího výběhu až daleko pod výběh muflonů. Dlužno říci, že vlci chodbu nikdy neprohrabali až nahoru k muflonům, aby si zpestřili jídelníček.) Některé vhodné brlohy mohou být vlky využívány po mnoho vlčích generací. (Ludvík Kunc ve své knize Z medvědích a vlčích brlohů uvádí: „...vlci jsou konzervativní a kladou mláďata i do brlohu, který byl lidmi opakovaně vybrán.“)

V prvním období po porodu vlčat záso-

buje vlčici masem její druh. Vlčata sají mléko do šestého týdne, avšak již asi po čtvrtém týdnu života přijímají natrávené maso od otce. Vlčice svá mláďata neopouští, dokud jsou velmi malá a zranitelná. Zásobování je tedy na otci - vlkovi, který zásadně neloví v okolí brlohu. Toto období je pro vlka nesmírně náročné a vyčerpávající - zásobuje celou svou početnou rodinu. V případě nebezpečí může vlčice přenést mláďata v tlamě na bezpečné místo. (Podobná stěhování jsou podle Farleyho Mowata v arktických oblastech obvyklá či dokonce jsou pravidlem i v čase absolutního bezpečí. V jeho knize Nedělejte poplach se dočteme: „Eskymák mi vysvětlil, že stěhování vlčat je v této roční době normální záležitostí každé vlčí rodiny. Má to prý několik důvodů. Především: mláďata jsou teď už odstavena, a protože v blízkosti doupčete není voda, je nutno je odstěhovat na místo, kde by mohla hasit žízeň jinak než mateřským mlékem. Za druhé: doupč je pro vlčata už malé, sotva se do něho vejdou. A za třetí /a to je snad nejdůležitější/: je čas, aby se mláďata rozloučila

Kanadská vlčice Lupina s jedním ze svých potomků

„V první chvíli jsem nepoznal, co to je. Tlusté liščí tváře se špičatýma ušima; tělíčka jako hroudy másla, kulatá jako tykve; krátké křivé nožky a nepatrné, do výše trčící větévy ocásků. Tihle tvorečkové že by měli něco společného s vlkem? Vyloučeno! Náhle mě jedno z vlčat ucítlo. Zastavilo se (právě chtělo svému bratru ukousnout ocas) a obrátilo ke mně kouřově modré oči. To, co spatřilo, je zřejmě zajímavé. Přestalo se rvát a capalo ke mně kolébavým, klátivým krokem; nedostalo se daleko, kousla je náhle blecha a ono si muselo sednout, aby se poškrábalo. V tom okamžiku, sotva padesát yardů ode mne, zavyl poplašeně a varovně dospělý vlk. Idyllická scéna se změnila v paniku. Vlčata se proměnila v šedivé blesky, které zmizely v temném doupčeti.“

Farley Mowat: Nedělejte poplach

vybranou lahůdku, tak se nemohou dočkat, kdy už budou u vlčat, aby jim mohli dát všechno, co mají. To jim vždycky dělalo radost... Vlčata dávala přednost masu, které jim nosili vlci, před masem, které jsme jim občas donesli my. Není divu. To, co dostávala od nich, nebyly staré kousky, svalstvo, byly to vybrané pochoutky, které pravděpodobně ve vlčím žaludku zvládněly. Vlci někdy přinášeli malé kompletní partie; ani ne tak proto, jak jsme byli přesvědčeni, že by to byly nějaké zvláštní pochoutky, nýbrž protože byly šikovnější na ukousnutí: uši, penis, varlata a někdy jazyk... Vlčí logika udělala na Crise dojem. „Mají ideální způ-

sob jak přenášet maso. V žaludku. Mohou běhat, větřit a honit cestou zvířata a nikdo nepozná, že nesou k doupčeti maso.“ Na mne udělalo dojem, v jak dobrém stavu maso bylo; mohlo by klidně pocházet z pultu v obchodě. Dovedou vlci zastavit trávení? Když pak musel Trigger (pozn. aut. - vlk přinášející maso vlčatům) jednou nést svůj náklad pětadvacet kilometrů, měla poslední porce, kterou vyvrhl, hnědavý nádech, ale ostatní maso bylo ještě čerstvé a červené... Vlčata si velkého vlka nemohla otočit okolo prstu úplně, ale neměla do toho daleko. Zkrátka vlk si může určit, kolik toho chce vyvrhnout. Může vyndat část tu a část jinde podle toho, kde si to chce schovat. A něco si může nechat v sobě. Trigger jednou přišel domů s malým nákladem. Předložil malou hromádku vlčatům! Pak mu začal lézt z krku velký kus masa, ale on ho rychle polkl zpátky. „Čítá, že jim už dal dost,“ řekl Cris. „Tohle si chce nechat.“ Byli jsme si jisti, že to nebylo proto, že by dělal drahoty, ale protože měl hlad, který ho dohnal vlčata zkrátit. Bystrozrakým vlčatům však neušlo, že ještě má. Zhltla svůj příděl masa a pak z něho začala mámit to, co si nechal pro sebe. Podařilo se jim to.“

Zvyk vyvrhovat mláďatům natrávenou potravu mají i některé jiné psovité šelmy, o čemž svědčí úryvek z knihy Nevinné bestie bývalých manželů Hugo van Lawicka a Jane Goodalové: „Nutkání vyvrhovat potravu mláďatům je u divokých psů podle všeho velmi silné. Ve smečce (pozn. aut.: psů hyenových), kterou studoval jistý vědec v kráteru Ngorongoro, jediná samice poslala, když jejím devíti mláďatům bylo teprve pět týdnů. Avšak

Rodinná smečka: vlevo vlčice Lupina, uprostřed mladičkový Ares, vpravo německý ovčák Armin

s dětstvím a začala se učit. „Jsou příliš stará na to žít v díře v zemi, ale ještě příliš mladá, aby mohla následovat rodiče,“ tlumočil Mike, co mi Útek vysvětloval. „Starší vlci je tedy přestěhují na nové místo, kde je dost prostoru pro vlčata, aby se mohla pohybovat a učit poznávat svět a přitom být v bezpečí.“ Zvyku vyvrhovat mláďatům natrávenou potravu jsem si nejprve povšiml u svých fenek aljašských malamutů. A byl jsem z toho nešťastný, jako by měly matky skončit smrtí hladem. Stačilo pouhé žadonění štěnat a prosebné olizování koutků - a hned jim potravu vyvrhly. Lois Crislerová ve své knize V arktických pustinách píše: „Vlci přišli na jeden biologický vynález - krmení z tlamy. I tohle vede k zaujímání postavení tváří v tvář... Jedna příjemná stránka vlčího krmení z tlamy je to, že vlci neradi dávají mláďatům zkažené maso, ale když mají nějakou čerstvou

Škola malých vlků Díl 6.

Obraz *Mateřské doupě*, olej americké malířky Marianne Caroselli

dospělí samci smečky se mláďat ujali sami a den co den se vraceli k doupěti, aby je nakrmili, až natolik vyrostla, že se mohla se smečkou vydávat na lov. Někteří zoologové mají za to, že vyvrhování je reakce na prosebné chování a kvičení štěňat. Ale nemusí to tak být vždycky, neboť jsem viděl psy, kteří několik hodin pokojně odpočívali, a pak najednou vstali, odešli k hrajícím si nebo odpočívajícím mláďatům a bez jakéhokoli vnějšího podnětu sami vyvrhli maso na zem. Jestliže některý dospělý pes po návratu k doupěti už vyvrhoval jednou nebo dvakrát, obvykle dá štěněti za vyučenou, když dotírá ještě o další potravu, ale je docela pravděpodobné, že později vyvrhne ještě jednou. Psi mohou skutečně vyvrhovat maso ještě hodiny po návratu k doupěti.“

Vlčata jsou, podobně jako většina mláďat jiných zvířecích druhů, nesmírně hravá. Jejich divoké honičky a neutuchající zápasy jsou přípravou pro život šelem. Jejich rodiče a případně i další členové

Vlčí disciplína je přísná, ale nikoliv nelítostná.

smečky mají se hrami vřát svatou trpělivost. Hry však nerozvíjejí pouze obratnost a vytrvalost malých vlků, ale vštěpují jim i zásady komunikace a vědomí sociální hierarchie, která je pro jejich společenský život ve smečce životně důležitá. Farley Mowat zdokumentoval, že u tundrových vlků z arktických oblastí pomáhají rodičovskému páru s výchovou vřát takzvaní „strýčkové a tety“. Dospívající vlci se postupně začleňují do organismu smečky, získávají svoje postavení v hierarchii, doprovázejí smečku při lovu a pozorováním (a omyly) se učí svému predátorskému chlebíčku. Většina mladých vlků zůstává se svými rodiči minimálně do doby své pohlavní zralosti (tedy do věku dvou až tří let). (Uvedený model dospívání není dogmatem: i někteří roční mladí vlci se mohou od smečky oddělit a žít osaměle, nebo se mohou pokusit o připojení k jiné smečce; případně s odstupem následovat smečku rodičovskou. Nejčastěji však mladí vlci skutečně zůstávají s vlastní smečkou dva až tři roky.) Bohužel mnoho vřát se stárí jednoho roku nedožije. Odborníci uvádějí, že v Evropě zajde více než padesát procent mláďat a mnoho dalších mladých vlků zahyne v důsledku své malé zkušenosti a přesných mušek lovců.

Vlci jsou vyhlášenými lovci, ovšem nejsou jimi „od pánaboha“. Lovu je třeba se učit! Chytání myši („myškování“) nebo bleskový útok na zajíce - je projevem vrozeného loveckého pudu. Ostatně toto zvládne i většina psů. Avšak lov velkých zvířat -

jelenů, divokých prasat, jelenců, srnců, losů, karibu, ovčí tlustorohých či dokonce bizonů a pižmoňů - vyžaduje loveckou zkušenost, dokonale zvládnutou strategii lovu, vytrvalost, opatrnost, spolupráci smečky - a těchto znalostí nelze nabýt za den, za týden, ani za měsíc. Umění lovu je třeba se pečlivě a dlouhodobě učit a nechat se vést zkušenými druhy. Mladí vlci začínají doprovázet svou smečku při lovu v pozdním podzimu, kdy dosáhnou hmotnosti pětadvacet až osmadvacet kilogramů, a jsou tedy již značně fyzicky vyspělí. Ludvík Kunc poukazuje, že v období odchovu a učení mladých vlků je nesmírně důležité, aby smečka nepřišla o jednoho z rodičovského páru. „Ztráta by znamenala rozpad kázně ve smečce,“ píše v knize *Z medvědích a vlčích brlohů* Vladimír Kunc. „Viděl jsem mnoho přírodopisných filmů o vlčích, ve kterých roli divokých vlků hráli vlci vychovaní člověkem. Smečku řídí člověk, je tedy alfa vlkem a celá smečka se mu podřizuje. Nicméně pochybuji, že člověk může vlkům nahradit opravdového vůdce smečky. Pokud se kázně týká, tak snad

Odpočívající mladý vlk

ano, ale pokud se týká strategie lovu, tak nikoliv. Viděl jsem mnoho filmových záběrů, kdy si tzv. divočí vlci naprosto nevěděli rady jak strhnout laň, a kterým zcela chybělo vlčí sebevědomí a základní znalosti techniky lovu. Člověk je zkrátka technice lovu naučit nemůže.“

Již řadu let chová kanadskou vlčici Lupínu můj přítel František Hrach. V roce 2002 porodila Lupína potomky, které měla s německým ovčákem Armínem. Z vrhu si František Hrach ponechal

samečka - Árese. Životu se svou smečkou a pozorování jemných nuancí chování jednotlivých zvířat „obětuje“ Hrach veškerý svůj čas. Z pozorování výchovy dospívajícího Árese mi František svěřil řadu zajímavých faktů: „Venku na procházce už si celá rodinka vyzkoušela přípravu k lovu. V ohradě učili Árese oba rodiče, ale lovnou zvěř byla chudák Lupína. Bylo to od obou „zmetků“ dost tvrdé, až jsem okřikoval Armína, aby nebyl hulvát. Víím, je to chyba, do výchovy bych zasahovat neměl. Právě teď probíhá období výchovy mláďat k lovu, výchovy staré beze změny miliony let. Výchovu jsem pozoroval v ohradě, ale především ve volné přírodě. Když už měl nastat lov, na který upozornil Armín dvacet metrů před námi, Lupína dala pokyn Áresovi na křídle. Poznal jsem, že v divočině nerozhoduje, v jakém loveckém postavení se vůdčí zvíře nachází. Každý zbytečný pohyb, ukvapená změna pozice kořist vyplaší a může zhatit lov. Armín byl vpravo; čekal na Lupínu uprostřed, až vyrazí a potencionální kořist uvede do pohybu, aby smečka mohla využít momentu překvapení. Áres na levé straně měl udržovat stádo srnčí zvěře v užším kruhu. Když jsem viděl tuto souhru, nedivil jsem se, že nejlepší vojenská komanda světa se učí od vlčích smeček a že sami sebe nazývají „vlky“, ať už to byli Němci, nebo Rusové. Já jsem však musel lovecký záměr své smečky překazít: dal jsem povel Armínovi, který okamžitě uposlechl, ale Lupína byla nešťastná, když jsem ji odtahoval a přemlouval ji, že srnečci chtějí také žít a že oni mají doma masa dostatek. Cestou domů jsem byl udřený, jak se Lupína vzpínala a stále se mě snažila přesvědčit, abych se s nimi vrátil a lov dokončil. Jako člen smečky jsem zklamal, a jako člověk jsem jim byl určitě na obtíž. Bylo mi nad slunce jasnější, že mě má smečka v tuto chvíli považuje za blba.“

Období dospívání je v životě mladých vlků vysokou školou v lovu a maturitou společenského chování. Vlci se učí respektovat jeden druhého, učí se umění komunikace a ovládání „vlčího jazyka a vlčí řeči“ a učí se chápat vlastní postavení ve složitém organizmu smečky. Ale ani dosažení pohlavní zralosti nezaručuje vlkům, že budou mít vlastní rodinu. Ludvík Kunc v knize Z medvědích a vlčích brlohů píše: „Ale i když mladí vlci dospějí a mohli by založit rodinu, brání jim v tom nedostatek teritorií. Prostě není tolik místa v loveckém teritoriu, aby každá vlčice mohla mít mláďata. Přemnožení vlků nad únosnou mez by pro ně znamenalo tragédii, způsobilo by hladomor, neboť vlci by se neměli čím živit. Proto musejí někteří vlci žít v celibátu do doby,

než se na ně dostane teritorium. Také staré vlčice či vlci, kteří ztratili druhu či družku, zůstávají v celibátu. Vlci si tedy nemohou zakládat domov, jak by chtěli.“

Lovecký chlebiček je tvrdý: kořist je ostražitá a rychlá s dokonale vyvinutými smysly, hlad dokáže být krutý stejně jako mráz a zničující víchř a nástrahy lidských lovců jsou většinou nemilosrdné. Přežít a zachovat rod mohou jen ti nejsilnější, nejzkušenější, nejtalentovanější, nejopatrnější... V divočině se za chyby platí dvojnásob. Škola mladých vlků často svým adeptům reparáty nepovoluje...

P. S. Filozofii výchovy mladého vlka s jistou dávkou básnické licence nádherně a poeticky vyjádřil ve své knize Čas vlků anglický prozaik William Horwood: „Jimena učila Aragona a učila ho věci, které ostatní vůbec neznali, o nichž nesnili, které však ožívaly v nočním šepotu matky a slabého vlčete. Učila ho o hvězdách a o tom jak udržet směr. Učila ho o rostlinách a o léčení. Vyprávěla mu o učení a o povinnosti. O minulých dobách ho učila, a o budoucnosti. O pádu bohů a o vlčím utrpení ho učila, i o přítomnosti. Učila ho, co věděla o vlčích stezkách, teď skoro ztracených, skoro zapomenutých; o větru a o tom, jak vlk musí naslouchat jeho zvukům. Protože byla pravda, že bohové třikrát za život promluví k vlkovi ve větru, který šeptem, pokud ho vlk slyší a rozumí mu, uděluje božské pokyny, kudy se má v životě ubírat, jen on sám. Když je vlk neslyší - a slyší je jen málo vlků, protože většinou nejsou dobře připraveni a věří jen zpola - potom už vlk nebude mít další, tak jednoduchou šanci.“

Jaroslav Monte Kvasnica

Vlci ve smečce milují fyzický kontakt se svými druhy